Ч. 174 Четверъ 5 (17) серпня 1893. Рôкъ III.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додатокъ до „Ґазеты Львôвскои“.

Выходить у Львовѣ що дня (крôмъ недѣль и гр. кат. святъ) о 5-ôй годинѣ по полудни.

Редакція и Адміністрація улица Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лишь франкованй.

Рекламаціи неопечатанй вôльнй вôдъ порта. Рукописи не звертають ся.

Передплата у Львовѣ въ Адміністраціи „Ґазеты Львôвскои“ и въ ц. к. Старостивахъ на провінціи:
на цѣлый рôкъ 2 зр. 40 к.
на пôвъ року 1 зр. 20 к.
на чверть року — 60 к.
мѣсячно . . — 20 к.
Поодиноке число 1 к.

Зъ почтовою пересылкою:
на цѣлый рôкъ 5 зр. 40 к.
на пôвъ року 2 зр. 70 к.
на чверть року 1 зр. 35 к.
мѣсячно . . — 45 к.
Поодиноке число 3 к.

Просвѣтна робота.

I. Дня 18 с. м. минає два роки, якъ ц. к. Намѣстництво затвердило новый статутъ товариства „Просвѣта“. На пôдставѣ того статута мѣжь иншимъ може въ кождôй громадѣ завязати ся читальня, коли найменше десять мѣсцевыхъ членôвъ громады заявить охоту приступити до читальнѣ. Такй читальнѣ основанй на пôдставѣ статута товариства „Просвѣты“, рôжнять ся вôдъ иншихъ тымъ, що безъ окремныхъ дозволôвъ и статутôвъ можуть спôльными силами своихъ членôвъ: а) вводити въ спôлки рôльничо-господарскй и промысловй, якъ такожь шпихлѣрѣ зъ збôжемъ; — б) старати ся о заложенє власнои крамницѣ, де бы члены громады могли побирати дешевый и добрый товаръ; — в) старати ся о заложенє власнои касы позычковои, щобы нею помагати членамъ, котрй зъ причины нещасныхъ припадкôвъ такъ пôдупали, що для поратованя свого ґаздôвства потребують пôдмоги на засѣвъ, поставленє будынкôвъ, закупно товару, хотять освободити себе вôдъ лихварскихъ довгôвъ або бажають пôднести свою господарку на высшй степень; — г) старати ся о заложенє власнои касы ощадности, въ цѣли розбудженя духа ощадности межи громадянами; — д) нести членамъ читальнѣ помôчь при закупнѣ доброго насѣня, машинъ, прирядôвъ господарскихъ, якъ такожь вышукувати для нихъ жерела зарбку; а крôмъ того можуть, такъ якъ иншй читальнѣ, заводити науку спѣву и музики, якъ такожь уряджувати вечерницѣ деклямацийно-музикальнй и аматорскй представленя театральнй, сходити ся въ цѣли читаня пожиточныхъ книжокъ та письмъ и веденя поважныхъ нарадъ, якъ такожь уряджувати вôдчиты: о управѣ рôлѣ, ховѣ товару, пасѣчництвѣ, садôвництвѣ, ремеслѣ, промыслѣ и иншихъ справахъ, котрй можуть причинити ся до пôднесеня просвѣты и добробыту руского народа.

Зъ того бачимо, якъ широке поле до роботы мають читальнѣ „Просвѣты“ на пôдставѣ одного свого статута. Якъ бы такъ кожда громада заложила у себе читальню „Просвѣты“ и справдѣ совѣстно скористала зъ того права, яке може мати на пôдставѣ статутôвъ, то станъ селяньскій значно пôднѣсъ бы ся зъ своеи бѣды та темноты. Правда, не легко то выкористати тй права, коли не мае ся способу и змоги до того. Але то треба лишь охочихъ и щирыхъ людей до працѣ, доброго проводу, а помалу може кожда громада завести у себе и читальню „Просвѣты“ и такій ладъ, на якій позваляють статуты читальнѣ. А ладъ той бувъ бы добрый и хосенный. Свôй шпихлѣръ громадскій, своя каса позычкова и щадница, своя крамниця и т. п. — се рѣчи такъ важнй и такъ хосеннй, що котра громада ихъ у себе завела и добре веде, то певно того не жалує. А такихъ громадъ у насъ уже не мало. Они спôзнали, що годѣ сидѣти зъ заложеными руками, а треба собѣ самому давати раду.

Сказано, якъ разъ два роки тому, коли новый статутъ наставъ въ товариствѣ „Просвѣта“. Закимъ головный выдѣлъ у Львовѣ уладивъ ся пôсля того нового статута и зачавъ давати дозволы на закладанє читалень „Просвѣты“, минуло кôлька мѣсяцѣвъ; отже и не цѣлыхъ два роки часу минає, якъ стали завязувати ся читальнѣ „Просвѣты“. А мимо того доси, якъ мы се обрахували, єсть уже въ краю 72 читальнѣ „Просвѣты“, а трийцять и одна вже внесли статуты до принятя и небавомъ будуть отворенй.

Торôкъ о тôмъ часѣ, що теперь, мала „Просвѣта“ 32 своихъ читалень, а 13 завязувало ся. Отже вôдъ 18 серпня 1892 р. до 18 с. м. прибуло 58 новыхъ читалень, вчисливши вже и тй, що старають ся о отворенє. Въ порôвнаню зъ минувшимъ рокомъ можна сей результатъ назвати добрымъ; але якъ порôвнати єго зъ успѣхами польскихъ, ческихъ або навѣть словенскихъ товариствъ, то далеко не вдоволяє вôнъ. Правда, що й обставины, середъ якихъ приходить ся жити нашому селянинови, незвычайно тяжкй и дуже некорыстнй такожь для розвою читалень. До того и вôдповѣдныхъ людей до веденя читалень нема, а якъ и є, то тымъ така робота не до вподобы и они лише про себе дбають.

Головный выдѣлъ товариства „Просвѣта“ у Львовѣ веде у себе списъ тыхъ читалень и переховує окремо всякй справозданя зъ дѣяльности та вѣсти, якй єму надсылають читальнѣ „Просвѣты“ (до того они зобовязанй). Зъ тыхъ справоздань видко, зъ якими то перешкодами мусять неразъ бороти ся основателѣ читалень. Въ однôй громадѣ люде ще недозрѣлй и не розумѣють, до чого тй читальнѣ, въ другôй не знають, якъ повести читальню; ту знайдуть ся противники читальнѣ, тамъ дехто боить ся читальнѣ и держить ся зъ далека вôдъ такихъ просвѣтныхъ починкôвъ; деинде зновъ навѣть тй передовй въ селѣ люде, що повиннй бы дбати про выховуванє громады, шкодять їй. Читальнѣ нема де примѣстити, вечерки мусять вôдбувати ся неразъ по стодолахъ, — словомъ богато перепонъ и до заложеня и до розвою читальнѣ. И коли все то мае ся на памяти, а бачить ся або вôдъ

ГРИГОРІЙ КВѢТКА ОСНОВЯНЕНКО.

Въ пятьдесятьлѣтнй роковины єго смерти.

— Вы читали Квѣтчину повѣсть „Марусю?“

— А вжежь, читали. Мы радй бы знати, котрый письменный Русинъ ще не читавъ тои сумнои исторіѣ про Марусю и Василя?

— Ну, такихъ найшлось бы ще богато въ Галичинѣ.... Та чи знаєте, якъ люде цѣнять ту повѣсть, хочь она написана тому звышь пôвъ сотнѣ лѣтъ, та разить не одного своимъ сумно-плаксивымъ настроємъ и частымъ резонованємъ? Чи чували вы, що люде плачуть, читаючи сю повѣсть, а селяне не можуть єѣ нахвалити ся та наслухати ся?

Не оденъ чувавъ и знає се, але богато є такихъ, що не знає, яке величезне вражѣнє робить ся повѣсть на селянахъ и якъ они єѣ цѣнять.

Нашъ письменикъ зъ Украины Б. Вôльхôвскій хотѣвъ пересвѣдчити ся о тôмъ. Зôбравъ собѣ гуртокъ знакомыхъ селянъ и селянокъ и ставъ имъ читати „Марусю“! Якъ лише ставъ читати, якй то були побожнй та чеснй люде Наумъ Дротъ та єго донька Маруся, заразъ всѣмъ слухачамъ тй двѣ особы, ихъ мова й ихъ учинки дуже вподобались и они вôдъ самого початку ажъ до кôнця повѣсти дуже пильно слухали, якои долѣ прийшлось зазнавати Наумови, Маруси и єѣ милому Василеви; они радували ся, коли тымъ добре вело ся; они плакали, коли на тыхъ упало нещастє. Нѣякій сентиментализмъ въ повѣсти ихъ не разивъ.

Здивувало се п. Б. Вôльхôвского и вôнъ розваживши прийшовъ до ось якого пересвѣдченя: „Ще давно — каже вôнъ — читаючи „Марусю“ самъ, обурювавесь я на Квѣтку за сентиментализмъ (т. є. дуже сумный, жалôсливый настрôй), що єго знати въ цѣлôмъ оповѣданю, та на Наумове резонованє, що здавалось менѣ робленымъ, штучнымъ. И до сего дня була у мене думка, що надъ „Марусею“ не можна не плакати (я и тогды плакавъ), але що сентиментализму та резонованя занадко богато. Отже теперь, читаючи творъ сей простымъ людямъ, я побачивъ, що они не помѣчають сентиментализму. Те, що менѣ здає ся сентиментализмомъ, чого нема въ житю, те они вважають за прикметы идеалу и се робить имъ намальованый образъ ще красшимъ, ще рôднѣйшимъ и близшимъ до серця. И я самъ по неволѣ, не помѣчаючи того, проймаю ся сими чувствами и разомъ зъ моими слухачами вже не бачу того жалôсливого настрою, — передъ мною идеально — чиста постать дѣвоча, така идеальна и така чиста, що починаєшь розумѣти народну вѣру въ те, що Богъ не зôставляє на земли довго такихъ чистыхъ душь. Але не вважаючи на всю высокôсть тои постати, она здає ся неможливою, робленою. Може Маруся й не жила на свѣтѣ, але она жиє теперь у серци моихъ слухачѣвъ и въ моимъ серци....

И зновъ дивне диво. Я не помѣчаю резонованя Наума; я чую теперь се, що й мои слухачѣ, мене заспокоюють тй тихй, розумнй, высокоморальнй бесѣды Наума. И нашй сльозы, сльозы тыхъ людей, що въ невеличкôй душнôй хатѣ плачуть майже не спиняючись ажь до кôнця повѣсти, вже не такй пекучй. Мовь зновь якась надѣя воскресла, мовь знову щось кличе до житя.... Не знаю, але мабуть се радôсть, що люде побачили на якійсь часъ те, що давно жило въ души, чого давно шукали и не находили въ житю — побачили и д е а л ъ.

Коли книжку дочитано, сказавъ оденъ слухачъ: „Умеръ Василь! Царство єму небесне!“ Таке лишь про правдивыхъ людей кажуть, а не про людей — зъ повѣсти. И чи мôгъ бы авторъ, якъ бы вôнъ бувъ живый, вымагати собѣ бôльшои заплаты — та чи й є бôльша?

Мимо своихъ дрôбныхъ хибъ, „Маруся“ то творъ великои цѣны, бо она пôднимає въ гору нашого духа. Квѣтка не написавъ уже нѣчого, що можна бы поставити поручь зъ „Марусею“, але й „Марусѣ“ досить, щобъ зробити єго имя невмирущимъ въ народѣ. Є повѣсти дуже штучнй, але зрозумѣлй лише для т. зв. интеліґенціи. А отъ „Марусю“ зрозумѣли мы всѣ и всѣ поплакали надъ нею. Щожь повинно бути людямъ дорожше — чи тй творы, що ихъ можуть розумѣти сотнѣ, чи тй, що ихъ якъ „Марусю“ розумѣють міліоны? И вôдповѣвъ я собѣ такъ, що радо вôддавъ бы бібліотеки зъ тысячами томôвъ за сотню такихъ книжокъ, котрй могли бы читати міліоны....

„Марусю“ можна дати читати и дѣвчинѣ и па-

людей чує ся, якъ селяне мимо всего старають ся поставити на своимъ, сходятъ ся, дають вечерки, закладають касы та шпихлѣрѣ, якъ въ неодно̂й громадѣ священикъ, учитель, дѣдичъ, дро̂бна шляхта, рада громадска и всѣ рука объ руку змагають до по̂днесеня просвѣты ти добробиту у своѣй громадѣ, якъ господарѣ во̂дступають радо свои хаты на сходины, то ажъ серце радує ся у того, що се бачить. Замѣтне ту ще й те, що вже й селянки зачинають занимати ся читальнею. Обявъ се дуже во̂драдный и дай Боже, щобъ у всѣхъ громадахъ и мужчины и женщины належали ро̂вномѣрно до читалень.

Такъ отже мимо тыхъ всѣхъ перепонъ повстало за послѣдныхъ два роки звышь 100 читалень. Мы вчисляємо вже и ти̂, що засновують ся, бо нема жадноп причины сумнѣвати ся, що ихъ статуто̂въ власть не прийме. Статуты читалень „Просвѣты" всѣ однакови̂, отже лише задля якихсь дро̂бныхъ формальностей може проволѣчись засновуване новыхъ.

Найбо̂льше читалень „Просвѣты" повстало за тыхъ два роки въ повѣтѣ борщѣвско̂мъ; єсть тамъ уже во̂сѣмъ читалень отвореныхъ, а три (въ Михало̂вцѣ, Сапоговѣ и Залѣсю) будуть небавомъ отворени̂. Во̂дтакъ иде повѣтъ теребовельскій зъ 5 читальнями „Просвѣты". По чотири читальнѣ мають повѣты жовко̂вскій, ко[illegible]скій (пята засновує ся); по три богородчаньскій, бобрецкій (одна повстає) и скалатскій. Прочи̂ повѣты мають у себе лише по двѣ або по одно̂й читальни „Просвѣты", але за те засновують ся нови̂ н. пр. въ самбо̂рско̂мъ попри двѣ давни̂ ще три нови̂, въ каменецко̂мъ и чортко̂вско̂мъ двѣ нови̂, а що найкраспе: въ стрыйско̂мъ повѣтѣ засновує ся теперь сѣмь новыхъ читалень „Просвѣты" и то въ Дашавѣ, Довго̂мъ, Грабо̂вци, Любинцяхъ, Семигиновѣ, Стинавѣ выжно̂й и Жулинѣ; а доси були тамъ лише двѣ: въ По̂дгородцяхъ и въ Лисятичахъ долѣшныхъ. Свѣдчить се о то̂мъ, що філія „Просвѣты" въ Стрыю не дармує, якъ и взагалѣ послѣдными часами та філія сповняла свою задачу якъ найкрасше. Число повстаючихъ читалень и якôсть ихъ єсть такожъ мѣрою дѣяльности даной філіѣ „Просвѣты". Алежъ не кожда філія сповняє або й може сповняти свою задачу такъ якъ треба; такъ само и читальнѣ не все розвивають ся щоразъ лѣпше.

Переглядъ політичный.

У Вѣдни розо̂йшла ся чутка, що въ наслѣдокъ великихъ повеней въ Галичинѣ маневры цѣсарски̂ по̂дъ Ярославомъ во̂дкликано. Говорять такожъ, що Є. Вел. Цѣсарь має приѣхати до Галичины и особисто оглянути стороны навѣщени̂ повенями та переконати ся о велико̂мъ нещастю. Розо̂йшлась такожъ чутка, що въ военно̂мъ таборѣ по̂дъ Брукомъ надъ Литавою померъ оденъ воякъ на холеру. Всѣ ти̂ вѣсти потребують однакожъ потвердженя и нотуємо ихъ лишь зъ обовязку журналістичного.

Россійски̂ ґазеты якъ „Нов. Время" и „Гражданинъ" подають важну вѣсть для жидо̂въ. Згадани̂ ґазеты доносять, що жидамъ во̂льно буде поселяти ся въ мѣсточкахъ и селахъ, але лишь на ґрунтахъ бо̂льшихъ властистителѣвъ посѣлостей и другихъ приватныхъ осо̂бъ. Въ тыхъ же селахъ, де лишь сами̂ селяне, тамъ не во̂льно буде жидамъ осѣдати. А позаякъ въ тыхъ сторонахъ, де жидамъ дозволено осѣдати нема майже и одного села, де бы не було и властителя бо̂льшои посѣлости, то выходить зъ того, що тымъ способомъ знесено заказъ зъ 1882 р. осѣдати жидамъ по селахъ и мѣсточкахъ. Ро̂вночасно ухвалило россійске міністерство во̂дписати тымъ жидамъ въ херзоньско̂й и катеринославско̂й ґуберніи, що займають ся ро̂льництвомъ, весь той довгъ, якій они ще були винни̂ за во̂дступлену имъ землю.

Зъ Петербурга доносять, що указомъ царскимъ заборонено приватнымъ особамъ выбивати срѣбни̂ грошѣ и заказано привозити срѣбло до Россіѣ изъ заграницѣ.

Въ арґентиньско̂й републицѣ ширить ся революція въ цѣло̂мъ краю. Въ цѣло̂й републицѣ має бути оголошеный станъ облоги. Зъ Буеносъ-Айресъ доносять о велико̂мъ невдоволеню людности; кождои хвилѣ сподѣвають ся тамъ выбуху революціѣ. Въ Ляплята бійкамъ на улицяхъ нема ко̂нця.

Новинки.

Льво̂въ дня 16 серпня.

— **Маршалкомъ** ярославскои рады повѣтовои выбраный кн. Юрій Чарторыскій.

— **Запомоги.** Ц. к. Намѣстництво въ перспо̂й хвили на вѣсть про повѣнь по̂слало для повѣта турчаньского 150 зр., а для перемыского 100 зр. на хвилеви̂ запомоги для потерпѣвшихъ.

— **Зъ Самбора.** Дня 29, 30 и 31 с. м. во̂дбудуть ся вписы кандидато̂въ до семинаріѣ учительскои въ Самборѣ на курсъ приготовляючій, I. и II ро̂къ семинаріѣ.

— **Союзъ товариствъ музичныхъ и спѣвацкихъ.** Галицке товариство музичне у Львовѣ задумує засновати „перші̂й союзъ товариствъ музичныхъ и спѣвацкихъ, польскихъ и рускихъ". Въ то̂й цѣли удало ся въ тымъ до всѣхъ дотычныхъ товариствъ зъ проєктомъ статута, и въ просьбою о присланє делеґата на зъѣздъ, котрый во̂дбуде ся дня 24 вересня о год. 11 въ сали гал. Товариства музичного. Проєктованый союзъ мавъ бы на цѣли поправити усло̂вя розвою музики въ краю, надати ѣй напрямъ народный, уряджувати велики̂ продукціѣ музични̂, выдавати во̂дповѣдну часопись и дбати про матеріяльни̂ во̂дносины артисто̂въ-музико̂въ.

— **Осторожно зъ аґентами!** Зъ Надво̂рняньского пишуть до „Дѣла": Въ цвѣтни с. р. заѣхавъ до Волосова коло Надво̂рны аґентъ фабрики машинъ ро̂льничихъ въ Ново̂мъ Ѣчинѣ (Найтічайнъ) и принукавъ ко̂лькохъ ґаздо̂въ до замовлень. Три зъ нихъ замовили собѣ млынокъ до чищеня збо̂жа, по 26 зр. и дали по 3 зр. завдатку. Въ ко̂лька днѣвъ по̂знѣйше пише той аґентъ зо̂ Станіслапова по нѣмецки, що фабрика не выробляє вже малыхъ млынко̂въ, лише бо̂льши̂ по 50 зр. отже во̂нъ посылає имъ замѣсть млынка — сѣчкарню и каже, що дуже добра. Такъ написавъ во̂нъ до Ивана Поповича и до инщихъ господарѣвъ. На ту напасть во̂дповѣвъ Поповичъ за всѣхъ, що сѣчкарнѣ нѣхто не замавлявъ и длятого не приймає єѣ. Тогды аґентъ вдавъ ся въ крутарство и пише, що во̂нъ взявъ задатки не на млынки, а за сѣчкарнѣ, тай ще лихословить господарѣвъ. — Ґазды ще разъ во̂дписали, що таки̂ сѣчкарень не приймають и „avisa" во̂днесли на стацію зелѣзничу. Тогдѣ аґентъ пише ще разъ и каже: „seien Sie nicht thöricht!" (не будьте дурни̂!") — Вдавъ ся врештѣ я самъ въ ту справу, написавъ до фабрики въ Ново̂мъ Ѣчинѣ и до головнои аґентуры въ Черно̂вцяхъ, представивъ напасть, — що купуючи̂ ґазды мають свѣдко̂въ, ба и противорѣчне письмо аґента Лебля послужить въ судѣ яко добрый документъ. Ажь тогдѣ во̂дписала менѣ аґентура, що сѣчкарнѣ заверне зъ Отиніѣ назадъ; а завдатокъ по 3 зр. най собѣ кождый ґазда пошукує у аґента Лебля. Така то напасть и крутарство межи темными людьми. Длятого осторожно зъ аґентами! А и головный аґентъ въ Черно̂вцяхъ, висилаючи сѣчкарнѣ до Отиніѣ, авізує ґаздо̂въ о то̂мъ и пише, що завдатокъ ихъ по 3 зр. во̂дъ кождого до̂ставъ, а коли ти̂ сѣчкарень не приймили, каже имъ завдатокъ пошукувати у Лебля!

— **Гора осуває ся** въ громадѣ Сгруже коло Мысленицъ. Она на 1500 метро̂въ высока, у по̂дно̂жа єѣ иде гостинецъ. Гора стала осувати ся дня 3 с. м. Страхъ напавъ людей, бо на горѣ стоять хаты и поля зъ картофлею, льномъ, пшеницею и т. д. Зъ дня 4 на 5 с. м. розпала ся земля тои горы на просторѣ 1500 метро̂въ довго̂мъ а 50 до 300 широко̂мъ. Поробили ся вздовжъ и и впоперекъ щелины широки̂ навѣть на 12 метро̂въ а

ро̂бкови и дѣдови — и всѣ єѣ будуть читати, бо то книжка для всѣхъ. Такихъ книжокъ не богато" *).

И хтожъ се написавъ таку славну повѣсть, що єѣ такъ высоко цѣнить не лише оденъ п. Во̂льхо̂вскій, а всѣ єѣ такъ цѣнили, во̂дъ коли появила ся? Написавъ єѣ Григорій Квѣтка, писатель зъ Украины, котрого мы ту въ Галичинѣ по̂знали скорше, якъ инщихъ тогочасныхъ писателѣвъ украиньскихъ, бо вже въ 1849 роцѣ Яковъ Головацкій и Иванъ Борисикевичъ надруковали у Львовѣ „Марусю" и розширили єѣ по Галичанѣ. Сего року 1893 дня 20 серпня минає 50 лѣтъ, якъ той славный нашъ писатель померъ. Колибъ такъ иншому народови прийшлось обходити 50-лѣтни̂ роковины смерти такого писателя, то єму поставили бы величавый памятникъ, выдали бы пышно єго творы, выдобули бы на свѣтъ богато новыхъ звѣстокъ про єго житє, а мы — мы забули про єго зруйновану могилу на кладовищи въ Харковѣ, тай згадуємо єго лише „незлымъ, тихимъ словомъ...." Чимало ще воды въ море уплыне, закимъ мы навчимось шанувати память тыхъ, що широко прославили нашъ наро̂дъ....

Григорій Квѣтка родивъ ся 18 падолиста 1778 року въ селѣ Основѣ близько Харкова. Во̂дъ того села Основы, що було власностію єго батька, назвавъ себе Григорій Квѣтка — Основяненкомъ. Предки Григорія займали видне становище въ полкахъ слобо̂дскои Украины, однакъ батько єго Федо̂ръ бувъ господаремъ и живъ тихо у своимъ селѣ зъ жѣнкою Маріѣю, дуже образованою, але гордою панею. Кро̂мъ Григорія були у батька ще инши̂ дѣти: старшій сынъ Андрѣй, котрый бувъ черезъ 25 роко̂въ ґубернскимъ прово̂дникомъ дворянъ (шляхты).

Григорій бувъ зъ малку хирлявый и ажъ въ молодечо̂мъ вѣку прийшовъ до здоровля. Хлопцемъ мавъ велику охоту бути черцемъ, але єго во̂ддали до войска. Въ 18 роцѣ житя бувъ во̂нъ уже ротмистромъ, але то не по заслузѣ, бо въ ти̂ давни̂ часы, якъ пише Кулѣшъ, можна було сидѣти дома и войска не видѣти, а зо̂стати капітаномъ. Такъ и Квѣтка не дуже занимавъ ся войскомъ тай взагалѣ веселый свѣтъ єго не бавивъ.

Въ 23-о̂мъ роцѣ житя вступивъ во̂нъ у Куражскій монастирь, добру милю во̂дъ Харкова. Тамъ бувъ во̂нъ послушникомъ и не соромивъ ся нѣякои простои роботы. Проживши чотири роки въ монастири, выступивъ зъ него та ставъ навыкати до веселощій свѣта. Тогды єму трафило ся нещастє. Приготовлявъ фаерверкъ для домашнои забавы; прито̂мъ выбухъ порохъ, осмаливъ єму лице и выпѣкъ лѣве око. Та [illegible] згодивъ ся во̂нъ зо̂ своєю бѣдою и зъ годомъ-перегодомъ стававъ ся веселымъ и шутливымъ. А що во̂нъ давнѣйше живъ мѣжь черцями, а опо̂сля бавивъ ся зъ веселыми товаришами, то вытворилась въ єго души своя окрема вдача, котра проявляла ся у него и дуже глубокою реліґійностію и сердечнымъ гуморомъ.

Въ 1806 р. захотѣлось єму ще разъ служити у во̂йску и проте вступивъ до войска харко̂вскои ґуберніѣ. Але заразъ на другій ро̂къ по̂шовъ у во̂дставку и живъ собѣ безъ дѣла до року 1812. Во̂дтакъ бувъ чотири роки директоромъ театру мѣского въ Харковѣ (тогды выставлювано и „Наталку Полтавку"), а въ р. 1816 ставъ занимати ся „институтомъ для образованія бѣднѣйшихъ благородныхъ дѣвицъ". Въ р. 1817 выбрано Квѣтку прово̂дникомъ дворянства повѣту харко̂вского и сей сво̂й чинъ займавъ во̂нъ дванацять роко̂въ. Колижъ той институтъ перейшовъ въ зарядъ державный, то 1818 року именовано Квѣтку „членомъ институтского совѣта". Заходами єго во̂дкрыто въ Харковѣ кадетскій корпусъ и публичну бібліотеку при университетѣ, алежъ найбо̂льше зо̂ всего занимавъ ся во̂нъ таки институтомъ.

Маючи 42 роки оженивъ ся Квѣтка зъ Анною Вульфъ, дуже очитаною и розумною жѣнкою, котра немалый вплывъ мала на літературну дѣяльно̂сть єго. Она брала живу участь въ працяхъ свого мужа, давала єму темы до украиньскихъ повѣстей, читала й поправляла єго писанє и бажала имъ надати прикметы идеалізму. За таку щиро̂сть своєѣ любои жѣнки, присвятивъ во̂нъ ѣй двѣ найкраспи̂ свои повѣсти „Марусю" и „Сердешну Оксану".

Колижъ Квѣтка зъєднавъ собѣ славу літературну, то горнулись около него въ Харковѣ всѣ Украинцѣ, що любили ро̂дну мову и словесно̂сть. И московски̂ редакторы просили

---

*) Гл. „Зоря" 1892 ст. 115.

глубокѝ на 1 до 5 метрôвъ. Де була рôвнипа, тамъ повставъ горбъ, и противно. Де гôрникъ мавъ ланъ засѣяный на рôвнинѣ, побачивъ рано яму на 25 метрôвъ довгу, 5 м. широку а 4 м. глубоку. Земля, що осуває ся, занимае до 60 морґôвъ. Старѝ дерева и молода вôльшина осувають ся такожъ въ низъ. Вже пôвъ гостиниця засыпала земля, а кажуть, що пôдъ страшнымъ напоромъ вся земля звалить ся въ рѣку Рабу, выпре єѣ зъ корыта и тогды готова вода залити цѣлу мѣсцевôсть. На самôмъ вершку горы повстали три озера бôльшѝ, а два меншѝ; потôкъ, що плывъ зъ горы до недавна, десь щезъ; въ земли шумить и трѣщить, такъ що нѣхто не мае вôдваги теперь ити на ту гору.

— **Нова теорія про холеру.** Вже вôдъ кôлькохъ лѣтъ веде ся спôръ мѣжь лѣкарями о се, що выкликує холеру, чи коховскѝ прутнѣ чи якѝ иншѝ обставины. По однôй сторонѣ стоить дръ Кохъ зъ цѣлою фалянґою своихъ одномышленникôвъ, по другôй дръ Петтенкоферъ, котрый находить такожъ многихъ сторонникôвъ. Ось теперь власне выйшла брошура дра Тельшова, бувшого лѣкаря цѣсаря Фридриха III, котра розбирае пытане: що есть холера? Авторъ розвѣдки вôдкидае всякѝ теоріѣ Коха, не вѣрить въ заразливôсть холеры и есть противный всякôй дезинфекціи. Такъ зв. прутнѣ холеричнѝ мають бути лише наслѣдкомъ холеры. Причиною холеры есть, якъ каже авторъ, зла вода до питя, мѣсцевѝ обставины, воздухъ наповненый шкôдными ґазами и т. и. Такожь доказує дръ Тельшовъ, що занепадають на холеру лише люде зъ невôдпорнымъ орґанізмомъ. Найлѣпшимъ средствомъ противъ холеры есть чистый воздухъ, чиста вода ванняна, чиста одѣжь, добрый гуморъ та правильне вôджививлюване. Тельшовъ называе холеру недугою тифоидальною. Вкôнци додае, що люде, котрѝ холеры не боять ся, нѣколи ѣй не пôдпадають.

— **Мужь — голова жѣнцѣ!** Передъ судомъ вѣденьскимъ ставали недавно два ремѣсники Мансгортъ и Швеля. Межи слухачами въ сали була жѣнка Мансгорта Евлялія. Справа була о образу. Въ реставраціи при своѣй жѣнцѣ розповѣдавъ Мансгортъ свому приятелеви Швелѣ, що рано ловивъ рыбы. А Швеля жартомъ замѣтивъ: „Але такого коропа, якъ вы, не зловили вы певно.“ Мансгортъ дуже зъ того смѣявъ ся, але жѣнка взяла то за образу и казала свому мужеви внести жалобу на Швелю. Той внѣсъ. Судя переслугує Мансгорта: Кôлько вамъ лѣтъ? — Той звертае ся до своєѣ жѣнки, дуже прибраной: „Ты стара, кôлько я маю лѣтъ?“ — 52 — шепче жѣнка и додае тихо: н-ну! ото мужь! — Судя пытае Мансгорта, якъ живъ зô Швелею. — Мы приятелѣ здавна — каже М. Судя: То чей вы не брали его слôвъ за образу? М. мовчить и оглядае ся зô страхомъ на свою жѣнку. Судя: Отже не жадаете кары на него? — Я... зовсѣмъ нѣ! — каже М, а жѣнка его кричить: Але я жадаю... Я не є жѣнкою коропа! — Судя остро: Вы ту не маете нѣчо балакати! — Але я жѣнка его! — Вы ту лише можете прислуховати ся. Ще одно слово, а кажу васъ вывести зъ салѣ. (Звертае ся до Мансгорта): Отже хочете погодити ся? — Мансгортъ: Я мушу перше своєѣ жѣнки спытати ся. — Пытае ся жѣнки, та рѣшучо не хоче згоды. Отже вôдважный мужь каже такожь, що не хоче. Судя увôльнивъ Швелю, бо межи приятелями слово коропъ то не образа. Мансгортъ не мае нѣчого противъ того, але жѣнка его люто кричить, що вносить жалобу неважности! Судя ледви вытолкувавъ ѣй, що мужь голова жѣнцѣ и що не стоить пôдъ нѣякою кураторією. Обое вôдходять, чути лише, якъ жѣнка навчае мужа, а въ голосу єѣ пôзнати, що конець розправы дома буде досить немилый — розумѣе ся для пана Мансгорта, головы дому и своєѣ жѣнки! Смѣхъ — тай годѣ!

— **Бѣлу хоругвь** выставили сими днями на будынку мѣской вязницѣ въ Ціріху, на знакъ, що у вязници не було анѣ одного вязня. Не знати, чи въ насъ въ котрôмъ бôльшôмъ мѣстѣ можна бы коли выставити бѣлу хоругвь?

— **На безсонность** мае помагати мѣдъ; треба зъѣсти кôлька ложочокъ передъ спанемъ. Такого способу уживае оденъ докторъ французскій и каже, що мѣдъ втихомирює такожь нервы.

— **Американьска выдумка.** Часопись Wiara i Ojczyzna, що выходить въ Клевлендъ въ пôвнôчнôй Америцѣ, подае таку исторію людямъ на науку: „Михайлю Тірманъ, що жиє въ Ню-Гонъ дивувавъ ся дуже, що вôдъ якогось часу его дорогѝ коровы вертали въ пасовиска вправдѣ ситѝ, але безъ молока. Отже постановивъ выслѣдити злодѣя, що доѣвъ коровы; мавъ пôдозрѣне на сусѣда. Коровы любили у спеку стояти въ недалекôмъ потоцѣ въ водѣ ажь по черево. Въ середу коли одна корова выходила зъ потока, дивить ся Тірманъ, а до дойки коровы причѣпивъ ся коропъ, що важивъ може зъ 15 фунтôвъ и выссавъ молоко зъ коровы до послѣдной каплѣ“. Та часопись подае ту вѣсть якъ зовсѣмъ правдиву; ну и може котрый Американець повѣривъ, що рыба потрафить доити корову и любить молоко.

Господарство, промыслъ и торговля

Ще о недостатку пашѣ.

Вправдѣ у насъ доси ще не конче можна було жалувати ся на недостатокъ пашѣ, але въ виду того, що закимъ вышовъ заказъ вывозу пашѣ за границю, вже єѣ богато вывезено изъ заходныхъ краѣвъ, а они теперь будуть пашу вôдъ насъ спроваджувати; дальше въ виду того, що теперѣшнѣ зливы наробили богато шкоды забравши не лишь готове сѣно але и замуливши богато сѣножатей та пасовискъ: треба конче вже теперь на то звертати увагу, що робити, коли настане дѣйстный недостатокъ пашѣ.

Передовсѣмъ мусять нашѣ господарѣ дивити ся на то, щобы не позбувати ся худобы за безцѣнъ, бо пôзнѣйше не буде можна єѣ докупити ся. Длятого есть обовязкомъ кождого господаря старати ся конче удержати тôлько худобы, кôлько єму конче потреба до удержаня господарства въ добрôмъ станѣ. А чимъ-же выгодувати ту худобу? Всѣмъ тымъ, що лишь худоба може ѣсти: всѣлякого рода солома, натина зъ бараболь (єѣ однакожь не треба уживати богато, бо може бути шкôдлива), трава, листе, молоде галузє и т. д. Всю того рода пашу треба однакожь посѣчи и для бôльшои поживности та щобы худоба охотнѣйше єѣ ѣла, примастити ґрисомъ або мукою. Всяку иншу поживнѣйшу пашу треба щадити и вôдложити на лихшѝ часы.

Доки можна живити худобу лихшою зеленою пашою або сильно перемѣшаною зъ соломою, то можна єѣ зробити смачнѣйшою для худобы въ слѣдуючій способъ: Розробляє ся фунтъ якого ґрису зъ квасным тѣстомъ, а вôдтакъ сѣче ся або саму зелену пашу або ще и дає ся до неи сѣчки та укладає ся верствами въ глубоке корыто: дає ся насампередъ верству сѣчки, поливає ся розпущенымъ ґрисомъ зъ квасным тѣстомъ и натолочує ся добре; на то дає ся двѣ верствы зеленой пашѣ, поливає ся знову розпущенымъ ґрисомъ и такъ само натолочує; на то приходить знову верства сѣчки, а на ню двѣ верствы зеленои пашѣ и т. д. доки ажь корыто чи яка инша посудина не наповнить ся добре. Ту мѣшанину накрывае ся вôдтакъ дошками и прикладае ся тяжкимъ камѣнемъ. До двохъ днѣвъ лѣтомъ та мѣшанина такъ загрѣє ся, що буде мати 40 до 50 степенѣвъ тепла; она пахне тогды якъ свѣжій хлѣбъ, а худоба ѣсть єѣ тогды дуже радо.

Дальше треба дуже ощадно обходити ся зъ пôдстѣлкою для худобы и не уживати до того соломы. Можна собѣ завчасу приготовити на зиму пôдстѣлку зъ папороти, шувару та осоки. Въ сторонахъ, де добувають торфъ и де можна достати готовый торфъ, можна и его уживати на пôдстѣльку або вôдъ бѣды можна черезъ якійсь часъ пôдъ тонку верству пôдстѣлки пôдсыпувати суху землю. Наконець треба вже теперь памятати о тôмъ, щобы на весну можна мати якъ найскорше добру зелену пашу; стерню треба засѣвати вôдповѣдными мѣшанками.

— **Станъ воздуха за минувшѝ добы числячи вôдъ 12 год. въ полудне дня 15 серпня до 12 год. въ полудне дня 16 серпня:** Середна теплота була + 14·0° Ц., найвысша + 18·0° Ц. вчера по полудни), найнизша + 12·4° Ц. въ ночи. Барометеръ иде въ гору (758). Вѣтеръ буде полуднево-захôдный, змѣнный, середна теплота пôднесе ся до + 19·0° Ц., небо буде захмарене, погода.

— **Цѣна збôжа у Львовѣ дня 14 серпня:** пшениця 7·75 до 8·—; жито 6·25 до 6·75; ячмѣнь 5·25 до 6·—; овесъ 5·75 до 7·—; рѣпакъ 13·50 до 13·75; горохъ 6·75 до 10·—; вика 5·50 до 6·—; насѣне льняне 11·50 до 11·75; бôбъ —·— до —·—, бобикъ 5.50 до 6·—; гречка —·— до—·—; конюшина червона 65·— до 70·—; бѣла 65·— до 80·—; шведска —·— до —·—; кминокъ 24·— до 26·—; анижъ 34·— до 35·—; кукурудза стара —·— до —·—; нова —·— до —·—; хмѣль 140·— до 150·—; спірітусъ готовый 15·— до 15·75.

ТЕЛЕГРАМЫ.

Вѣдень 16 серпня. Ґр. Кальнокій вернувъ вчера зъ Ишль назадъ до Вѣдня.

Градець 16 серпня. По причинѣ смерти еп. Цверґена, зложивъ Є. Вел. Цѣсарь тутешнôй капітулѣ телеґрафічно свое сочувство.

Будапештъ 16 серпня. Пôдчасъ валеня одного дому завалила ся одна стѣна и убила трохъ робôтникôвъ, а одного пôдмайстрого тяжко покалѣчила.

Букарештъ 16 серпня. Пôсля урядового справозданя було зъ 14 на 15 с. м. въ Браилѣ 12 новыхъ выпадкôвъ занедужаня а 6 выпадкôвъ смерти на холеру, въ Сулинѣ 14 выпадкôвъ занедужань и 12 смерти, въ Чернаводѣ 9, а въ Ґалацу 11 занедужань.

Берлинъ 16 серпня. Занедужали тутъ три польскѝ робôтники на холеру. Въ мѣстѣ заведено якъ найбôльшѝ мѣры осторожности.

Бѣлградъ 16 серпня. Скупштина ухвалила въ другôмъ читаню сербско-болгарску провізоричну угоду торговельну.

Петербургъ 16 серпня. Консуль въ Сераєвѣ Бакунинъ одержавъ урльопъ а вôдтакъ буде перенесеный на иншу посаду.

Надôслане.

его на переймы, щобы спомагавъ ихъ своими цѣнными писанями. Живучи то въ мѣстѣ то на селѣ Квѣтка мôгъ добре придивитись побутови рôзныхъ верствъ тогдѣшнои суспôльности и вôдтакъ въ мовѣ російскôй писавъ комедіѣ и повѣсти, въ котрыхъ зъобразивъ именно панôвъ и урядникôвъ, мѣжь тымъ, коли вôнъ въ мовѣ украиньскôй зладивъ такѝ оповѣданя, въ котрыхъ змалювавъ по найбôльше долю сѣльского люду.

Жите на селѣ любивъ вôнъ дуже и тому въ р. 1831 выѣхавъ зъ Харкова на свôй хутôръ въ Основѣ, де живъ майже до самои смерти. До мѣста приѣзджавъ лише въ справахъ службовыхъ, а бувъ вôнъ вôдъ р. 1832 совѣстнымъ судьєю Харкова, а вôдъ 1840 р. предсѣдателемъ палаты уголовного суду. Въ Основѣ живъ Квѣтка просто мовь хуторянинъ. Дѣтей не мавъ. Померъ дня 8 ст. ст. то значить 20 н. ст. серпня 1843 р. въ Харковѣ, на рукахъ своєѣ жѣнки, проживши лѣтъ 65.

Тѣло его спочивае на Холодногôрскôмъ кладовищи въ Харковѣ; на гробѣ стоить бѣлый мармуровый памятникъ. Девять рокôвъ по его смерти, опôсля (1852), вмерла и его жѣнка Анна.*)

(Конець буде).

*) Сѝ данѝ вынятѝ зъ „Исторіѣ літературы рускои“ Ом. Огоновского.

За редакцію вôдповѣдае Адамъ Креховецкій.

Зъ друкарнѣ В. Лозиньского, пôдъ зарядомъ В. И. Вебера.